

Spiritual Insights into High Holiday Liturgy from Jewish Mysticism

Dr. Eitan Fishbane

Dr. Eitan P. Fishbane is associate professor of Jewish Thought at JTS, where he teaches courses in the literature and history of Jewish mysticism, from medieval Kabbalah to modern Hasidism. The author or editor of six books, the latest of which was published in 2018 by Oxford University Press, Dr. Fishbane has devoted his research and writing primarily to the development of Kabbalah in medieval Spain. At present his scholarship is devoted to three main topics: The Zohar as mystical poetry; The Sabbath and sacred time in hasidic mysticism; and ideas of the self and identity in the Kabbalah. His most recent book is *The Art of Mystical Narrative: A Poetics of the Zohar* (Oxford University Press, 2018).

Dr. Fishbane has been a member of the Seminary faculty since 2006, participating in governance through his service on the Faculty Executive Committee, the Rabbinical School Council, the faculty committees of the Gershon Kekst Graduate School and the Department of Community Engagement, and as advisor for BA and MA concentrators in Jewish Thought. Actively involved in the mentoring of PhD, DHL, rabbinical, and undergraduate students, Dr. Fishbane seeks to integrate advanced scholarship and the cultivation of contemporary spiritual meaning. From 2017-2020, he served as Division Chair for Jewish Mysticism at The Association for Jewish Studies. Before coming to JTS, he served on the faculties of Hebrew Union College–Jewish Institute of Religion and in the Department of Religion at Carleton College. Fishbane was recently appointed as Review Editor for Jewish Mysticism at *Marginalia Review of Books*.

Dr. Fishbane is a regular scholar-in-residence and guest speaker at congregations across North America. The recipient of many honors and awards, he holds a BA, *summa cum laude*, and a PhD from Brandeis University.

Spiritual Insights into High Holiday Liturgy from Jewish Mysticism

Prof. Eitan Fishbane

#1

ס' קדושת לוי

https://www.sefaria.org/Kedushat_Levi%2C_Genesis%2C_Bereshit.3?vhe=Kedushat_Levi_-_Munkatch_1939&lang=bi

עוד יבואר בראשית ב' ראשית השם יתברך משפיע שפע ואנו בתפלינו עושים צימצום בהשפע כל אחד לפי הרצון שלו זה עושה צימצום עם אותיות חיים לחיים. וזה עם אותיות חכמה לחכמה. וזה עם אותיות עושר לעושר וכן לכל הטובות כל אחד כרצונו. והנה כל מה שיש ברוחניות יש כמוהו בגשמיות. והנה בגשמיות יש קול ודיבור הקול הוא כלול והדיבור הוא הצימצום להקול באותיות הדיבור.

והנה כן בראש השנה הקול שופר הוא השפע מהבורא ברוך הוא הוא הכלול. ומה שאנו אומרים מלכיות זכרונות ושופרות הוא הצימצום שאנו מצמצמים בהאותיות את השפע מהבורא ברוך הוא כל אחד כפי הרצון שלו הנה זה שהשפע נשפע כלול מהבורא יתברך זה הוא בחינת תורה שבכתב וזה שאנו עושים צימצום בהשפע עם האותיות הוא בחינת תורה שבעל פה, כי תורה שבעל פה הוא ברצון ישראל כאשר הם עושים הפירוש בהתורה שבכתב. וזהו בראשית ב' ראשית תורה שבכתב ושבעל פה:

#2

ס' שם משמאל

https://www.sefaria.org/Shem_MiShmuel%2C_Beshalach.13.15?vhe=Sefer_Shem_Mishmuel_Piotrkow_1927-1934&lang=bi

מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו, והכל תמהו הלא מצוה להתפלל בעת צרתו וכל שהוא מוסיף להתפלל הוא מוסיף במצוה:

ונראה לפרש דהנה תשובה תפלה וצדקה מעבירין את רוע הגזרה, וכבר פרשנו ששלשה אלי הם במחשבה דיבור ומעשה, **תשובה מעומקא דליבא היא במחשבה, כאמרם ז"ל שמא הרהר תשובה בלב, תפלה היא בדיבור צדקה היא במעשה**, וידועין דקדוק כ"ק היהודי זצלה"ה מפרשיסחא שסתם מצוה שבש"ס היא צדקה, וע"כ צדקה היא ראש למצוות מעשיות, ומחשבה דיבור ומעשה הם הנעשים בכל חלקי האדם מחשבה מתייחסת להנשמה, דיבור לרוח מעשה בנפש, וע"כ להעביר את רוע הגזירה שבודאי כבר יצא טבעה בשלשה עולמות, בריאה יצירה עשי', צריכין לשלשה אלה המתייחסות לנפש רוח ונשמה, שמוצאם משלשה עולמות אלו, נפש מעשי', רוח מיצירה, נשמה מבריאה כידוע לחכמי האמת:

https://www.sefaria.org/Likutei_Halachot%2C_Choshen_Mishpat%2C_Laws_of_an_Apotropos.2.6?vhe=Likutei_Halachot_Choshen_Mishpat_2&lang=bi

ועל פן כשנותנין צדקה מממונו נמצא שלוקח ממנו ושהוא כלול משבעים קלין הנ"ל, כי לא השיג זה הממון כי אם על ידי קלין כנ"ל, וכשלוקח זה הממון ונותנו בשביל השכינה, כביכול, דהינו שנותן צדקה לעניים שהם מאנין תבירין דילה, זהו בחינת צעקת השבעים קלין הנ"ל שצריכין לצעק במקום השכינה כדי להוליד המחין כנ"ל, כמבאר היטב שם במאמר הנ"ל, כי צדקה מממונו בשביל השכינה הוא ממש בחינת השבעים קלין הנ"ל, כי הממון כלול משבעים קלין כנ"ל. וזה, והכסף יענה את הכל, כי ממון הוא בחינת עניה בקול כנ"ל.

וזה בחינת עשיר יענה עזות, כי ממון ועשירות הוא בחינת קולות כנ"ל. וזה בחינת אגרא דתעניתא צדקתא, כי התענית הוא בחינת קולות וכן"ל, כי בתענית צועקין ומתריעין וכמו שאנו אומרים בתענית, עננו ה' עננו, הנה נא קרוב לשונותנו וכו'. כי זה עקר התענית לצעק אל ה' ועל פן 'ענוי' בגימטריא 'קול' כנ"ל ועל פן אגרא דתעניתא צדקתא, כי צדקה מממונו הוא גם פן בחינת קולות כנ"ל וזה בחינת צום קול ממון שהם כלם בחינה אחת כנ"ל.

וזה בחינת תשובה תפלה צדקה שהם צום קול ממון מעבירין את רע הגזרה, כי כל הגזרות וכל הצרות חס ושלום, כלם הם מחמת חסרון הדעת וכשנשאלם הדעת נתבטליו כל הצרות וכל התסורות, כמבאר היטב שם במאמר הנ"ל. נמצא שכל הגזרות והצרות, חס ושלום הם רק שחמין והדעת הם בבחינת העלם ועבור ועל פן צריכין לצעק דיקא כדי להוליד הדעת ואז יתבטלו כל הצרות ועל פן על ידי תשובה תפלה צדקה שהם צום קול ממון שכלם בחינה אחת בחינת הקולות כנ"ל על ידם מעבירין את רע הגזרה, כי על ידי הדעת נשלמין כל התסורות ונתבטליו כל הגזרות כנ"ל:

https://www.sefaria.org/Shem_MiShmuel%2C_Rosh_Hashanah.15.18?vhe=Sefer_Shem_Mishmuel_Piotrkow_1927-1934&lang=bi

בפייט ובשופר גדול יתקע וקול דממה דקה ישמע ומלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון ויאמרו הנה יום הדין לפקוד על צבא מרום בדין, משמע דהדין תלוי בשופר גדול זה, ואינו מובן איך שופר יגרום הדין, ואדרבה במדרש בשעה שישראל תוקעין הקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים:

ונראה עפ"י דברי המדרש ריש קדושים העליונים ע"י שאין יצה"ר מצוי בהם קדושה אחת, שנאמר ובמאמר קדישין שאלתא, אבל התחתונים לפי שיצה"ר שולט בהם הלואי בשתי קדושות יעמדו, ופירש כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה ששתי קדושות הם אחת בהתגלות להיות נבדל שלא ימשך אחר החומר למטה ממדרגת האדם, ועוד קדושה אחרת פנימית נעלמת, שלא יכנסו לפנים ממחיצתו ולא יסתכל בדברים שאין לו שייכות להם, וכל זה באדם שיצה"ר מצוי בו צריך קדושה שלא ימשך אחר החומר, אבל העליונים שאין להם יצה"ר, ולא שייך לומר בהם שלא יתמשכו אחר החומר, ע"כ אין להם אלא קדושה אחת, שלא יכנסו לפנים ממחיצתם עכ"ד:

והנה מהות השופר שהוא מגלה את פנימית הלב, שהוא הבל היוצא מהלב, שבלתי השופר איננו נשמע, וע"כ נמי ברוחניות כחו יפה לגלות את פני הלוט הלוט היא נקודה הפנימית, וע"כ בישראל שנקודה הפנימית לעולם היא טובה, ואיננה מתקלקלת לעולם ונקראת בתולה ואיש לא ידעה, והחטא הוא רק בחיצוניות, וידוע דמחשבה דיבור ומעשה הם רק לבושי הנפש, וע"כ לעומת המקטרגים על חטא ישראל, נתן הקב"ה לנו עצה לתקוע בשופר, וע"י כן נתגלה נקודה הפנימית שטהורה היא, וע"כ אף אם ח"ו החטאים שבחיצוניות סותמין בפני' ומכסין אותה, מ"מ שוב זה עצמו גורם רחמנות עלי' למעלה, וע"כ הקב"ה עומד מכסא הדין ויושב על כסא רחמים:

#5

Likutei Halakhot

Orach Chaim, Laws of the New Year, Chapter 1:5

https://www.sefaria.org/Likutei_Halachot%2C_Orach_Chaim%2C_Laws_of_the_New_Year.1.5.1?yhe=Likutei_Halachot:_Orach_Chaim_2&lang=bi

ועל-כן שופר הוא בחינת יציאת מצרים כידוע, כי עקר גלות מצרים הוא על-ידי פגם התפלה, (כמו שמבאר שם). וכן לעתיד כתיב, ובשופר גדול יתקע, כי עקר הגאולה תלוי בזה על-ידי שנתתן התפלה על-ידי בחינת אמת כנ"ל, (כמו שמבאר שם, עין שם). שופר הוא בחינת יעקב, בחינת שופרה דיעקב מעין שופרה דאדם. וזה בחינת תקע בשופר וכו' ושא נס, כי על-ידי שופר, שהוא בחינת אמת ותקין התפלה, על-ידי זה נתעליו הנסים, שהוא בחינת תפלה, כמו שמבאר שם:

#6

Likutei Halakhot

Yoreh Deah, Laws of a Torah Scroll, Chapter 2:5

https://www.sefaria.org/Likutei_Halachot%2C_Yoreh_Deah%2C_Laws_of_a_Torah_Scroll.2.5?yhe=Likutei_Halachot:_Yoreh_Deah_2&lang=bi

וזה בחינת ראש השנה ויום הכפורים וסכות, כי ראש השנה ויום הכפורים הם בחינת נעשה ונשמע, בחינת תורה שבכתב ותורה שבעל פה, שהם בחינת יד כותבת ויד חותמת, כמוכא בתקונים (תקון יח דף לג). 'יד כותבת' דא אורייתא דכתב, 'יד חותמת' דא אורייתא דבעל פה, כי ראש השנה הוא בחינת תורה שבכתב, בחינת יד כותבת, כי בראש השנה יכתבון. ועל-כן עוסקין בראש השנה בתורה שבכתב, כי אומרים בתפלה מלכיות וזכרונות ושופרות שהם פסוקים מתורה שבכתב, כי זה היום תחלת מעשי. כי בו נברא אדם הראשון ועקר בריאת האדם היה בשביל קבלת התורה שהוא בחינת נעשה ונשמע, אבל בתחלת הבריאה אזי אין משיגין רק הנעשה ונשמע הראשון שהוא בחינת תורה שבכתב שהנעשה הוא בחינת גוף התורה והנשמע הוא הפרוש והבאור של התורה. ואחר כך כשזוכין לידע איזה פרוש ובאור צריכין לילה מדרגא לדרגא להשיג פרוש ותודות גבה יותר וכן להלן עד ששיג נסתרות וסתרי נסתרות שבתורה רזין ורזין דרזין, אבל בתחלה הנעשה והנשמע הוא בחינת תורה שבכתב כנ"ל. ועל-כן בראש השנה שאז הוא תחלת הבריאה, אז הוא בחינת תורה שבכתב כנ"ל ועל-כן אומרים בתפלה אז הרבה פסוקים מתורה נביאים כתובים שהוא תורה שבכתב, שהוא בחינת שעושין מתורה תפלה, כי מזכירין הרבה פסוקי תורה בתפלה אז:

כי איתא בדברי רבנו ז"ל, לעשות מהתורה תפלה, כאשר הזהיר אותנו על זה כמה פעמים, דהינו כל מה שאדם לומד איזה מדה טובה ונהנה טובה ובקש מה' יתברך שיזכה לזה לקיים התורה שלמד. והנה לכאורה נזכר בהמאמר הנ"ל להפך, כי שם מבאר לעשות מהתפלה תורה כנ"ל, אף באמת, אדרבה, במאמר הנ"ל מבאר היטב ענין הנ"ל לעשות מהתורות תפלות, כי שם מבאר שתורה ותפלה הם בחינת נסתר ונגלה והם בחינת תורת ה' ותורתו וכו' כנ"ל. והנה קדם שהאדם זוכה לקיים את דברי התורה אזי כל התורה הוא בחינת נסתר אצלו, כי עקר הוא קיום התורה, כי לא המדרש עקר אלא המעשה, ואזי כל התורה שלא זכה עדין לקיים הוא בחינת נסתר אצלו בחינת תפלה ואזי צריך לעשות מהתורה תפלה, דהינו שהוא צריך להתפלל לה' יתברך שיזכה לקיים את כל דברי התורה שעדין לא זכה לקיימה שהוא בחינת נסתר אצלו כנ"ל. נמצא, שעושין מהתורה תפלה, כי התורה שלא זכה עדין לקיים שהוא בחינת נסתר אצלו הוא בחינת תפלה כנ"ל, כי זאת התורה היא עדין אצלו בחינת תורת ה', בחינת נסתר, בחינת תפלה כנ"ל. ואחר כך כשזוכה לפעל בקשתו אצל ה' יתברך ונתקבלה תפלתו וזכה להגיע לזה לקיים את כל דברי התורה והמצוות שבקש מה' יתברך לקיים ואזי נעשה מהנשמע נעשה, מתורת ה' תורתו, מתפלה תורה, כי עכשו נתקבלה תפלתו וזוכה לקיים את התורה שהיה מתפלל עליה ואזי יש לו נשמע אחר גבה ממנו וכו', דהינו שמתפלל להשיג הסודות והכונות שיש בהמצוות וכן פיוצא בזה מדרגא לדרגא (נמצא הכל אחד, כי מה שכתוב לעשות מהתורה תפלה, הינו מהתורה שלא זכה עדין לקיימה או להשיגה שזהו בעצמו מה שכתוב בתורה הזאת לעשות מהנשמע נעשה מתפלה תורה, כי התורה שלא זכה עדין לקיימה וכו' הוא בחינת תפלה וכו' והכל אחד) ועל-כן בראש השנה שהיא תחלת הבריאה אז התורה שבכתב בעצמה הוא בבחינת תפלה, כי אז אנו מתחילין להפיר את ה' יתברך ואז צריכין להתפלל שיזכנו ה' יתברך לנעשה ונשמע הראשון שהוא בחינת פתיבת התורה, בחינת תורה שבכתב כנ"ל ועל-כן עושין מפסוקי תורה שבכתב תפלה, כי הם עדין אצלנו בבחינת תפלה, בבחינת נסתר כנ"ל:

וזה שאנו מתפללין בראש השנה, ובכך תן פחד ה' אלקינו על כל מעשינו ואימתו על כל מה שבראת וייראה כל המעשים וכו'. דהינו שאנו מתפללין שיהיה נעשה מהנשמע נעשה, כי הנשמע הוא בחינת יראה, שהוא בחינת בראשית ירא בשת, כמבאר במאמר הנ"ל. ועל-כן אנו מבקשים מה' יתברך שימשיך פחדו ויראתו על כל המעשים, דהינו היראה, שהוא בחינת נשמע, בחינת נסתר, תהיה נתגלה על כל המעשים, שהם בחינת נעשה שיהיו נעשה מהנשמע נעשה כנ"ל:

וזה בחינת מלכיות וזכרונות ושופרות. 'מלכיות' הוא בחינת נשמע, שהוא בחינת תפלה, בחינת מלכות, כי הנשמע, שהוא הנסתר שאנו רוצין להשיג הוא בחינת מלכות שבמדרגה העליונה, דהינו מדרגה התחתונה שבמדרגה העליונה, כי זהו כלל שאי אפשר להשיג מדרגא לדרגא כי אם מדרגה התחתונה שבמדרגה העליונה, כמבאר במקום אחר. נמצא, שהנשמע הוא בחינת מלכות, בחינת תפלה וזה בחינת מלכיות שאמרין בראש השנה. 'זכרונות' הוא בחינת נעשה, דהינו שממשיכין מהנשמע לנעשה שהוא בחינת כתב כנ"ל, שזהו בחינת זכרונות, בחינת כתב זאת זכרון בספר, דהינו שממשיכין ומגלין מנשמע לנעשה עד שנכתב בספר לזכרון עד שנזכר תמיד אותו יתברך, כי באמת לית מחשבה תפיסא בה כלל, אבל אנו צריכין להאמין בו יתברך ולדבק מחשבותינו אליו יתברך תמיד, שזהו בחינת נשמע, בחינת תפלה, בחינת בטול ודבקות לאין סוף עד שנזכה שיתגלה לנו איזה השגה וידיעה בתורתו שהיא אחרות, כי אוריתא וקדשא בריה הוא וישראל כלל חד, ועל-די-זה אנו יודעין קצת ממנו יתברך מגדלו ורוממותו ותפארתו יתברך. ואנו צריכין לקשר הידיעה הזאת בלבנו לזכרה לעולם בבחינת פתיכה, בבחינת כתבם על לוח לב, למען לא נשכח אותו לעולם. נמצא, שעושין מהנשמע נעשה זהו

בְּחִינַת זְכָרוֹן, בְּחִינַת כָּתָב זֹאת זְכָרוֹן בְּסֵפֶר כַּנ"ל. וְזֶהוּ בְּחִינַת זְכָרוֹנוֹת שְׂאוּמָרִים בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. נִמְצָא, שְׂמֵלִכוֹת וְזְכָרוֹנוֹת הֵם בְּחִינַת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. וְעַל-יְדֵי נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע זֹכִין לְשִׁמְחָה וְעַל-יְדֵי הַשְׂמִחָה זֹכִין לְעֻזָּה, דְּהֵינּוּ קוֹלוֹת דְּקִדְּשָׁה, כְּמִבְּאֵר בְּמֵאמָר הַנ"ל. וְזֶהוּ בְּחִינַת שׁוֹפְרוֹת וְזֶהוּ בְּחִינַת קוֹל שׁוֹפָר שְׂתוּקָעִין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אֲצֵל מַלְכוּת וְזְכָרוֹנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת, כִּי קוֹל שׁוֹפָר הוּא בְּחִינַת עֻזָּה דְּקִדְּשָׁה, בְּחִינַת הֵן יִתֵּן בְּקוֹלוֹ קוֹל עֹז, כְּמִבְּאֵר בְּמֵאמָר הַנ"ל שֶׁזֶּה זֹכִין עַל-יְדֵי נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע כַּנ"ל. וְעַל-יְדֵי עֻזָּה דְּקִדְּשָׁה, דְּהֵינּוּ קוֹל הַשׁוֹפָר זֹכִין לְכַנֵּס אֶל הַקִּדְּשָׁה, דְּהֵינּוּ לְהִתְקַרֵּב לְכָלִּיּוֹת הַשְּׂבָעָה רוּעִים הַמְּשִׁיכִין הָאֻמוֹנָה הַקְּדוּשָׁה לְיִשְׂרָאֵל, כִּי זֶה עֶקֶר עֲבוֹדַת רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְזִכְרוֹת לְאֻמוֹנָה שְׂלֵמָה, כְּמוֹכָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ ז"ל בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת: